

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВИТРАТ

В ринковій економіці управління витратами як засіб досягнення високого економічного результату господарської діяльності підприємства орієнтується не стільки на їх зниження, як на оптимізацію.

Управління витратами на підприємствах торгівлі має свої особливості та проблеми: неефективний облік витрат внаслідок обмеженості статистичної інформації про ресурси підприємства та зовнішнє середовище; відсутність системного підходу до управління витратами, що не дає можливості забезпечити постійне управління бізнесом на основі скорочення витрат; обмеженість застосування методів прогнозування та планування витрат на основі типових комп'ютерних програмних засобів, які б гарантували надійність управління витратами. Крім того, торговельні підприємства діють в умовах високого рівня невизначеності, отже, однією з основних якостей, якими повинна володіти система управління, є здатність швидкої реакції на зміни в зовнішньому середовищі.

Грунтовним в розв'язанні означеної проблеми є уточнення сутності категорії «витрати» трактуванню якої приділяли увагу як вітчизняні, так і іноземні автори.

Вважаємо, що при наявності різноманітних дефініцій поняття «витрати», їх можна розділити на дві великі групи – тлумачення витрат із точки зору економічної теорії (управлінський підхід) та з погляду бухгалтерського обліку (бухгалтерський підхід), які значно відрізняються між собою.

Систематизація науково-методичних джерел дала змогу зробити наступні висновки.

Відповідно до бухгалтерського підходу до витрат відноситься фактично сплачена певна сума грошових коштів, яка була витрачена задля залучення економічних ресурсів з метою здійснення підприємницької діяльності. В свою чергу, з точки зору управлінського підходу, окрім явних витрат, що враховуються потрібно враховувати ще і неявні (альтернативні) витрати, що сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень.

Існування таких витрат пояснюється наявністю різних способів використання ресурсів.

Тракування витрат відповідно до управлінського підходу головним чином направлене на розкриття власне економічного змісту категорії. Як іноземні так і вітчизняні автори, які представляють дану точку зору, акцентують увагу на грошовому характері витрат та вважають, що вони представляють собою обсяг використаних підприємством ресурсів.

При цьому, якщо І.А. Бланк зазначає, що дані ресурси використовуються для виробництва продукції, то більшість інших вчених таких як С.А. Котляров, М.Г. Грецак, О.С. Коцюба, Р. Ентоні, Дж. Рис стверджують, що вони можуть застосовуватися для досягнення певних визначених для підприємства цілей та мети діяльності.

До того ж, Л.А. Сухарева та С.Н. Петренко відмічають, що витрати здійснюються на момент придбання товарів або послуг, тобто часом виникнення витрат, відповідно до управлінського підходу, можна назвати момент реального споживання ресурсів, виконаних робіт чи послуг, який супроводжується зазвичай відтоком коштів із підприємства.

Щодо бухгалтерського підходу, то він більше зосереджений на виявленні економічних наслідків здійснення витрат після закінчення виробничого процесу, тобто бухгалтерські витрати виникають тоді, коли документально оформляється факт зменшення активів або збільшення зобов'язань.

При цьому, такі вчені як В.Б. Івашкевич та В.П. Савчук підкреслюють, що зменшення активів або збільшення зобов'язань відбувається у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів або наданням послуг, тобто в процесі основної діяльності підприємства.

Крім того, з точки зору економічної теорії, інформація про витрати необхідна для прийняття управлінських рішень стосовно їхнього планування, аналізу, а також для ціноутворення. Витрати з точки зору бухгалтерського обліку, розкривають інформацію про діяльність підприємства, яку можна отримати з фінансової звітності.

Проаналізувавши існуючі погляди щодо визначення сутності витрат, можемо сказати, що на нашу думку, більш доцільно трактувати витрати з точки зору бухгалтерського обліку – як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань внаслідок здійснення господарської діяльності підприємства, які призводять до зменшення власного капіталу. Такий підхід є більш доцільним в практичному застосуванні; він допомагає визначати фактичну суму здійснених витрат за певний період, а отже сприяє більш достовірному їх відображенню та управлінню.